

1983/84:109

Tisdagen den 27 mars

Kl. 15.00

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Vänsterpartiet kommunisternas partigrupp har som suppleant i kulturutskottet under Eva Hjelmströms ledighet anmält hennes ersättare Ingela Andersson.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i kulturutskottet

Ingela Andersson (vpk)

2 § Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

3 § Svar på fråga 1983/84:358 om överväganden beträffande Västgöta flygflottilj

Anf. 2 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Sten Svensson har frågat hur jag ser på den långsiktiga utvecklingen av garnisonen i Karlsborg och vilka åtgärder regeringen överväger beträffande Västgöta flygflottilj.

Enligt 1982 års försvarsbeslut läggs Göta signalregemente (S2) i Karlsborg ned och flyttas Livregementets husarer (K3) från Skövde till Karlsborg. Förändringarna genomförs i sommar.

S2 läggs ned därför att utbildningsbehovet inom signaltrupperna minskar. K3 flyttas av bl. a. regionalpolitiska skäl.

I försvarsbeslutet bedömdes att förändringarna sammantaget innebär att försvarsverksamheten i Karlsborg kan hållas på en i stort sett oförändrad nivå. Jag gör själv samma bedömning.

I den nyligen framlagda försvarspropositionen anförts bl. a. att behovet av förändringar i flygvapnets fredsorganisation är beroende av krigsorganisatio-

*Om överväganden
beträffande Väst-
göta flygflottilj*

nens utveckling och kommer sålunda att prövas i den fortsatta planeringen.

Jag kan därför inte nu uttala mig om när sådana förändringar kan komma att aktualiseras eller om vilka orter som kan komma att beröras.

Anf. 3 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Karlsborgs kommun står i ett unikt beroende av militära myndigheter och försvarsanknuten verksamhet. Av totala antalet sysselsättningstillfällen i kommunen utgörs drygt 60 % av arbetstillfällen inom offentlig förvaltning och industriproduktion för försvarsändamål. Av dessa utgör militär- och försvarsanknuten företagsverksamhet nära 40 %.

1982 års försvarsbeslut innebär, som statsrådet Thunborg nyss påpekade, bl. a. att större delen av signalförbandet S2 indras fr. o. m. den 1 juli i år. Detta skall dock kompenseras av att K 3 flyttas från Skövde till Karlsborg vid samma tidpunkt.

Karlsborgs kommun har emellertid i en egen undersökning konstaterat att 85 befattningshavare, på grund av det relativt korta avståndet mellan förbandsorterna, kommer att pendla under en förhållandevis lång övergångsperiod. Detta medför att Karlsborgs kommun under motsvarande tid får vidkännas ett mycket betydande skattebortfall. Skulle ytterligare ett stort förband dras in, blir den finansiella situationen närmast katastrofal. Man måste därför förstå att kommuninvånarna känt stor oro inför de uttalanden som föranledde min fråga.

Sedan frågan ställdes har emellertid mycket positivt hänt. Vi har fått en försvarsuppgörelse, som innebär en väsentligt förbättrad ekonomisk situation för försvaret i förhållande till vad regeringen stod för vid den tidpunkt då frågan ställdes. Därmed bibehålls bl. a. handlingsfriheten att behålla tre Drakendivisioner.

Försvarsministern har numera bättre förutsättningar för att låta behålla F 6 i Karlsborg intakt. I svaret säger försvarsministern dock att förändringarna sammantaget innebär att försvarsverksamheten i Karlsborg kan hållas på en i stort sett oförändrad nivå, dvs. han gör den bedömning som kom till uttryck vid 1982 års försvarsbeslut.

Med hänsyn till vad försvarsministern nyss sade skulle jag vilja fråga försvarsministern om jag kan tolka detta uttalande som att statsrådet Thunborg anser att F 6 i Karlsborg nu kan finnas kvar.

Anf. 4 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Jag är väl medveten om den stora betydelse som försvarets verksamhet i Karlsborg har för sysselsättningen där.

I den ekonomiska situation som försvaret befinner sig i – det gäller också efter den försvarsuppgörelse vi nyligen har träffat – är det emellertid nödvändigt att lägga stor vikt vid de besparingar ur försvarets synpunkt som nedläggning av fredsadministrationer kan ge. Det är nu så när det gäller Karlsborg att diskussionen om den fråga som chefen för flygvapnet och andra intressenter aktualiserade för några månader sedan har skjutits fram ett visst

antal år. Jag kan inte utdela frisedlar för fredsadministrationer för hur lång tid framöver som helst.

Anf. 5 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Såväl regeringen som riksdagen har ju vid upprepade tillfällen gett uttryck för att man känner ett speciellt regionalpolitiskt ansvar för Karlsborgs kommun, och detta måste naturligtvis vägas in vid framtida och nu aktuella försvarspolitiska bedömningar.

När flygvapenchefen gjorde sitt uttalande, tolkades detta i en ortstidning på följande sätt: "Om något skall bort, så måste det bli F6." Jag konstaterar med hänsyn till de uttalanden som försvarsministern nu har gjort, i både det första och det andra svaret, att den situationen inte längre gäller. Vi kan alltså räkna med att F6 kommer att finnas kvar. Vi har t. o. m. anledning att fatta ett mera långsiktigt beslut i riksdagen då vi får tillfälle att återkomma till frågan. Men den aktuella situationen enligt flygvapenchefens version och som jag citerade ur ortstidningen gäller alltså inte längre.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1983/84:387 om anstånd från värnpliktstjänstgöring för tillsyn av eget barn

Anf. 6 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat vilka åtgärder som jag ämnar vidta för att underlätta för personer vilka inkallas till grundutbildning och repetitionsutbildning att få anstånd då deras barnomsorg inte annars kan ordnas.

Av Kerstin Ekmans fråga framgår att hon avser anstånd med värnplikts-tjänstgöring för värnpliktiga som är föräldralediga.

En värnpliktig beviljas regelmässigt anstånd med påbörjande av grundutbildning för den tid han är föräldraledig och erhåller föräldrapenning resp. särskild föräldrapenning. Anstånd med redan påbörjad grundutbildning medges också en värnpliktig som inte kan ta ut ledighet med ersättning efter uttryckningen. Vid repetitionsutbildning beviljas anstånd regelmässigt för den som utnyttjar rätten till ledighet, med föräldrapenning resp. särskild föräldrapenning, för vård av barn upp till ett års ålder. Sammanfattningsvis vill jag säga att praxis vid bedömningen av anståndsärenden sedan lång tid är att den värnpliktiges möjligheter att utnyttja "betald pappaledighet" inte bör inskränkas av skyldighet att fullgöra värnpliktstjänstgöring.

I andra situationer där det uppstår en konflikt mellan barntillsyn och värnpliktstjänstgöring görs en bedömning av vilka svårigheter som tjänstgöringen skulle medföra i det enskilda fallet.

Nr 109

Tisdagen den
27 mars 1984

*Om anstånd från
värnpliktstjänstgöring
för tillsyn av
eget barn*

Tisdagen den
27 mars 1984

*Om anstånd från
värnpliktstjänstgöring
för tillsyn av
eget barn*

Anf. 7 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Det var mycket tillfredsställande. Jag hoppas att verkligheten ser lika ljus ut. Det är märkvärdigt att vi i alla fall nås av så många alarmerande rapporter. Tyvärr ligger man ju ofta efter i den praktiska tillämpningen.

Ett är klart: Vårt samhälle har förändrats! Vi har inte längre familjer med en yrkesarbetande far och en hemarbetande mor. Vi har oftast två yrkesarbetande föräldrar som gemensamt tar ansvaret för både försörjning och barntillsyn. Detta innebär att fäder tar föräldraledighet och att den inplaneras i samförstånd föräldrarna emellan. Det finns också familjer där fadern väljer att stanna hemma helt.

När så en inkallelse till repetitionstjänstgöring trillar ner, uppstår det bekymmer. Det tycks det göra, trots försvarsministerns positiva svar. Efter vad jag har förstått är det oftast inte som första utväg man väljer att söka uppskov. Detta skall vi hålla i minnet. Det är nämligen inte ovilja att göra sin tjänst som är styrande – det är omsorgen om barnet. Först försöker man därför få kommunen, dvs. den kommunala barnomsorgen, intresserad.

Kommunerna tycks ibland inte ha uppmärksammat problemet. Familjen får inte någon hjälp. När det inte finns barnomsorg att tillgå, söker den inkallade uppskov. Vi har exempel på att det svar som kommunen oftast ger är att modern får klara problemen. Om man svarar så, är det ett bevis för en underskattning av kvinnors arbete och arbetsuppgifter.

Det är naturligtvis viktigt att repetitionsutbildningen genomförs – det tycker också våra värnpliktiga. Det måste finnas en förståelse för problemet och en allvarlig vilja från berörda myndigheter, både militära och kommunala, att lösa det på ett tillfredsställande sätt.

Eftersom uppgift ofta står mot uppgift i de här fallen vill jag fråga försvarsministern: Finns det någon statistik på hur många uppskov som beviljats på grund av att mannens arbetsgivare ansett mannen oumbärlig på sitt jobb? Den siffran borde i så fall jämföras med siffran för bifall till uppskov för barntillsyn.

Anf. 8 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Kerstin Ekman frågar mig om det finns någon statistik. Jag skall ombesörja att den statistik som vi har på detta område kommer fram.

Kerstin Ekman tar också upp frågan om att hustrun måste ta ledigt, som man ibland säger. Om en värnpliktig, utan att vara ledig med föräldrapening, har ett ansvar för barntillsyn bör enligt vår mening i första hand annan lämplig barntillsyn ordnas, genom kommunen eller på annat sätt. Om detta inte går och hustrun måste ta ledigt från arbetet, skall man vid prövningen av ett anståndsärende beakta bl. a. påverkan på familjeekonomin, hur stor ledighet som hustrun behöver ta ut, hur lång värnpliktstjänstgöringen är och hur lång varseltid som den värnpliktige har fått. Om det vid en sammanfattande bedömning visar sig att den värnpliktige och hans familj skulle drabbas av väsentliga svårigheter, skall anstånd beviljas.

Det har varit en diskussion i pressen om bl. a. barnomsorgen. Den

kommunala barnomsorgen har numera byggts ut i en sådan omfattning att det ofta bör vara möjligt att på ett fullt tillfredsställande sätt ordna en tillfällig eller en tillfälligt utvidgad barnomsorg, exempelvis under en normal krigsförbandsövning. Om en värnpliktig erbjuds men inte vill acceptera en lämplig kommunal barnomsorg under tjänstgöringen, måste det anses vara ett eget val, som i princip inte är ett skäl för anstånd. Jag tar upp detta eftersom frågan har diskuterats i pressen.

Anf. 9 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag vill bara tillägga att vi – med tanke på det svar som jag först fick av försvarsministern – tycks vara eniga om att man bör lösa problemet på bästa sätt. Vi får hoppas att det ute på fältet fungerar på det vis som det är meningen att det skall göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1983/84:402 om massmedias arbetsmöjligheter i samband med händelserna i Karlskrona

Anf. 10 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Oswald Söderqvist har med hänvisning till att händelserna i Karlskrona har inneburit inskränkningar i rörelsefriheten frågat justitieministern vilka lagrum som gäller vid ett tillfälle som detta och om lagreglerna tillämpas olika för TV-team från Sverige och från USA.

En stor del av det område inom vilket den militära verksamheten bedrivs ingår enligt förordningen (1976:935) om skyddsområden och kontrollområden i Blekinge skyddsområde. I den delen av området får utlänningar inte uppehålla sig utan tillstånd.

Länsstyrelsen i Blekinge län har genom olika beslut enligt kungörelsen (1964:810) om avlysning av allmänt vattenområde för militär verksamhet meddelat förbud för obehöriga att vistas i eller passera särskilt angivna vattenområden i Karlskrona skärgård.

Vidare har länsstyrelsen och chefen för Blekinge kustartilleriförsvar dels var för sig, dels gemensamt meddelat vissa förbud enligt 1 och 2 §§ skyddslagen (1940:358).

Dessa förbud innebär att det inte är tillåtet för obehöriga att beträda de områden som anges i besluten. Det råder också förbud att fotografera eller på annat sätt göra avbildningar av områdena. Det är inte heller tillåtet att dyka inom dessa områden.

För att kunna övervaka efterlevnaden av förbuden har den som bevakar området rätt att – med stöd av 11 § skyddslagen – begära att den som försöker få tillträde till eller uppehåller sig vid området skall lämna uppgift om namn, födelsetid och hemvist. Han har också rätt att kroppsvisitera en sådan person och undersöka egendom som denne för med sig. Brev och andra enskilda handlingar får dock inte granskas. Bevakningspersonalen, som kan vara

*Om massmedias
arbetsmöjligheter i
samband med
händelserna i
Karlskrona*

både polismän och militär personal, får också avvisa, avlägsna eller tillfälligt omhändertaga den som överträder förbudet eller vägrar att lämna begärda uppgifter eller underkasta sig kroppsvisitation eller undersökning.

Enligt vad jag har inhämtat har ingen TV-inspelning tillåtits inom de områden där fotograferingsförbud gäller. Jag vill dock tillägga att jag erfarit att ett utländskt TV-bolag har gjort en intervju norr om Almön, där det inte råder några som helst restriktioner.

Anf. 11 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret på min fråga.

Jag har haft liknande debatter med de två närmast föregående försvarsministrarna, nämligen med Börje Andersson när det gällde händelserna i Hårsfjärden och med Torsten Gustafsson när händelserna i Karlskrona var aktuella 1981. Det kan göras intressanta jämförelser mellan dessa händelser, och det finns ganska stora skillnader.

I detta svar hänvisas till olika lagar och förordningar, och det är vad man kan vänta, eftersom de har tillämpats. Men det som är intressant är var beslutet har fattats, och därmed är vi tillbaka i samma frågeställningar som vid de två föregående debatterna med Andersson och Gustafsson.

Enligt min uppfattning har den civila statsmakten, dvs. försvarsdepartementet och regeringen, utövat alldeles för litet kontroll över de militära myndigheterna i de båda tidigare fallen och i det senaste fallet. Detta var helt uppenbart när det gällde händelserna i Karlskrona 1981. Den gången var det inte tal om något skyddsområde, utan då kördes utländska journalister runt ohämmat i marinens flygplan och båtar, och filmteam surrade. Det var aldrig tal om att något skyddsområde skulle respekteras. Det är en mycket intressant skillnad mellan läget den gången och i dag – men då hade man någonting konkret att visa upp, även om det inte var militärens förtjänst att ubåten låg där.

I Hårsfjärden var det i stort sett likadant: Det var mycket skjutsande av journalistgrupper både från Sverige, från USA och från många andra håll i västvärlden.

Sedan har militären bytt taktik: Nu är det precis tvärtom. Nu är det inte tillåtet ens för svenska massmedia eller för de svenska medborgare som finns i trakten att röra sig utan att kontrolleras.

Vad jag är ute efter är principen: Var har beslutet fattats enligt dessa lagrum, som jag naturligtvis respekterar? Det finns lagrum, även om de inte är heltäckande, som kanske behöver ses över osv. Men var har de politiska besluten fattats? Länsstyrelsen har naturligtvis varit inkopplad. Landshövdingens försvarshetschef har i detta fall stora befogenheter, möjligheter och skyldigheter. Men är detta tillräckligt? Bör inte regeringen intressera sig mera för detta och lägga sin kontrollerande hand över sådana här händelser på ett mera bestämt sätt än vad som skedde både i Karlskrona nu och förra gången och i Hårsfjärden?

Beträffande det amerikanska TV-bolaget går uppgifterna isär. Uppgifterna från mina sagesmän är att man filmade innanför militärposteringsarna på Almön, inte norr därom.

Anf. 12 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Enligt den uppgift jag har fått, Oswald Söderqvist, filmade TV-bolaget norr om Almön – således inte innanför det område där fotograferingsförbud gällde.

Beträffande Oswald Söderqvists fråga om massmedia och massmediapolitiken i samband med incidenter kan man säga mycket. Oswald Söderqvist vet mycket väl att den frågan diskuterades speciellt efter Hårsfjärdenincidenten 1982. Jag vill också nämna att de förbud som gällt vissa landområden i Karlskronaområdet i samband med den nu aktuella ubåtsjakten har varit av begränsad omfattning. Förbuden är numera upphävda.

Jag har sett uppgifter i massmedia om att övertramp har gjorts, och jag vill i det sammanhanget nämna att Svenska journalistförbundet har bett att justitieombudsmannen skall granska myndigheternas handhavande i det hänseende som Oswald Söderqvist berör i sin fråga. Journalistförbundet har också begärt att JO skall uttala sig om förhållandet mellan 1940 års skyddslag och de lagar som reglerar massmediernas verksamhet. Jag tycker att vi skall avvakta JO:s yttrande på den punkten.

Anf. 13 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag ser inte någon anledning till att vi skall fortsätta att kivas om hur det förhåller sig beträffande det amerikanska filmteamet. Det finns olika uppgifter – jag har min, och försvarsministern har sin. Det är trots allt intressant, om min uppgift är den rätta, att sådant här har fått förekomma, när man har tillämpat så stränga restriktioner för svensk press.

Det är givetvis bra att JO skall undersöka detta. Frågan är vilka åtgärder försvarsministern och regeringen fortsättningsvis tänker vidta i det här fallet. När jag i samband med händelserna i Hårsfjärden 1982 frågade Börje Andersson hur regeringen såg på detta sade han klart och entydigt, vilket kan läsas i riksdagsprotokollet från den debatten, att regeringen självfallet inte skulle lägga sig i det. Jag tyckte detta var ett mycket märkligt svar. Torsten Gustafsson sade, när vi efter händelserna 1981 hade motsvarande fråga uppe till behandling, att han helt och hållet litade på militärerna. Det var den regeringens lösning på problematiken.

Hur ser den nuvarande regeringen och den nuvarande försvarsministern på de här förhållandena? Tänker regeringen göra någon form av uppföljning för att klarlägga vem som skall besluta i sådana här fall? Jag vet att beslutanderätten måste delegeras till tjänstemän – till civilbefälhavare, milobefälhavare osv. – men var tar det regionala och lokala tjänstemannaansvaret slut och när blir det regeringens sak att gripa in i samband med sådana här frågor? Jag tycker att det finns många frågor som borde följas upp, och jag skulle vilja fråga om försvarsministern och regeringen tänker göra någon sådan uppföljning så att man mer bestämt och preciserat kan ta ställning till när militären skall bestämma resp. när den civila statsmakten skall bestämma i sådana här viktiga frågor.

*Om utnyttjandet av
fiskefartyg i
marinens tjänst*

Anf. 14 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Jag vill bara upplysa Oswald Söderqvist om att en översyn av skyddslagen har aktualiserats. Vi väntar på ett utredningsförslag.

Anf. 15 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är gott och väl. Jag hoppas verkligen att det blir en grundlig översyn av detta, så att man i framtiden, om några ytterligare händelser av det här slaget inträffar – vilket vi alla hoppas inte skall bli fallet – kan dra upp klara och skarpa gränser för vad militära chefer får göra och inte får göra. Det måste stå klart vid vilka tillfällen de får bestämma att lagar skall sättas i kraft, att avlysningar, avspärningar och annat sådant skall ske, utan att den civila statsmakten kopplas in. De militära cheferna har beslutat i sådana frågor vid de tre tillfällen vi har nämnt här och kanske också vid andra tillfällen, som inte har varit så uppseendeväckande. Detta är inte tillfredsställande.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1983/84:419 om utnyttjandet av fiskefartyg i marinens tjänst

Anf. 16 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat mig vad som hittills har framkommit i den samordningsgrupp som haft till uppgift att finna former för fortsatt utnyttjande av fiskefartyg i marinens tjänst.

År 1981 aktualiserades ett projekt att utveckla och bygga fiskefartyg i plast. Fiskeristyrelsen och chefen för marinen lämnade härvid bidrag till projektering av ett provfiskefartyg i plast. Under projektets gång har marinen varit inkopplad på projektet, främst för att bevaka de modifieringar som behövs för att göra fartyget användbart som hjälpminsvepare.

Projektet har emellertid fördröjats, och det företag som påbörjat tillverkningen gick i konkurs hösten 1983. Rekonstruktion av företaget har nyligen skett och projektet fortsätter.

Frågan om att utrusta fiskefartyg för uppgifter som gäller undervattensverksamhet i fred vill jag inte kommentera förrän den samlade systemplanen för ubåtsskyddsverksamhet föreligger och kan utvärderas.

Anf. 17 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för det positiva svaret.

Det borde vara självklart att vi så långt möjligt försöker samutnyttja våra resurser. Vi har helt enkelt inte råd att låta bli. Minröjningsfunktionen är ett sådant område. Vi har ett samutnyttjande i dag. Drygt 80 % av vårt marinsveparbestånd utgörs av uttagna fiskeskepp i trä. Man har emellertid inte tagit ut något sådant fartyg sedan 1968, och man beräknar att inom 15–20 år har antalet sjunkit till noll. Då är det helt klart att man inte kan ersätta de

nuvarande hjälpminsveparna med stamfartyg.

Sedan 1980, då jag väckte den första motionen om att man måste få till stånd ett samarbete mellan marinen och fiskets organisationer, har man undersökt den här frågan. *Marinen behöver hjälpminsvepare, fiskeflottan behöver förnyas.* Det har funnits underlag från fiskefartygsutredningen om vad fisket behöver, och marinens behov är väl kända. Allt borde ligga klart för snabba lösningar. Så inte!

I sanningens namn skall erkännas att det inte funnits stor förståelse i det här huset under utskottsbehandlingen för att få det här problemet löst. Fiskebåtsmotionen har tillhört de motioner jag fått upprepa år efter år. Jag tycker detta är beklagligt. Nu har det tydligen hänt någonting, och det är bra.

Det är naturligtvis värdefullt att man gör en översyn av hur man skall utrusta fartygen och att man får till stånd en samordning med marinen, men det är naturligtvis också nödvändigt med en samordning när det gäller pengarna till projektet. *Det är nämligen fråga om en fördyring, om man skall utrusta fiskefartygen på mer är ett sätt.*

Frågan om utrustning av fiskefartyg för uppgifter som avser undervattensverksamhet vill försvarsministern inte kommentera, men jag tycker att det är en fråga som man borde ta in i projektgruppens verksamhet. Det finns ju erfarenheter att ta till vara – t. ex. använde man under kort tid Timor och Vingaborg för att söka efter undervattensverksamhet. Finns det inte en risk att dessa erfarenheter kommer bort, om man överlåter det hela till dem som håller på med den samlade systemplanen för ubåtsskyddsverksamhet?

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1983/84:424 om förbättrade förmåner åt värnpliktiga m. fl.

Anf. 18 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Anita Bråkenhielm har frågat hur övergångsbestämmelserna avseende värnpliktsförmåner ser ut och på vilket sätt de befälselever som genom reformen fått avsevärt sämre förmåner kommer att kompenseras.

Anita Bråkenhielm hänvisar i sin fråga till att försvarsutskottet vid behandlingen av propositionen om förbättrade värnpliktsförmåner från den 1 juli 1983, uttalade att övergångsbestämmelserna borde utformas så, att ingen värnpliktig får försämrade förmåner under pågående värnpliktstjänstgöring.

Försvarsutskottets uttalande avsåg de särskilda ersättningar till värnpliktiga för sjötjänstgöring, dykeriarbete, flygtjänstgöring, fallskärmstjänst och mässpengar för vissa värnpliktiga, som enligt propositionen skulle slopas. Övergångsbestämmelserna till ändringen av värnpliktsförmånsförordningen utformades så, att alla värnpliktiga som var i tjänst den 1 juli 1983 och som då uppbar eller tidigare hade uppburit någon av dessa särskilda ersättningar skulle få behålla denna förmån under den återstående tjänstgöringen.

Nr 109

Tisdagen den
27 mars 1984

*Om förbättrade
förmåner åt
värnpliktiga m. fl.*

Tisdagen den
27 mars 1984

*Om förbättrade
förmåner åt
värnpliktiga m. fl.*

Möjligen avser Anita Bråkenhielm med sin fråga den utbildningspremie för kompanibefälsuttagna värnpliktiga som enligt propositionen skulle ersättas med ett nytt tillägg till dagersättningen efter 360 dagars tjänstgöring. Riksdagen beslutade i detta fall om en övergångsbestämmelse, som innebär att de som påbörjat grundutbildning till värnpliktigt kompanibefäl och den 1 juli 1983 hade fullgjort 300 dagar skulle få premien men inte det nya tillägget till dagersättningen.

I övrigt innebar värnpliktsförmånsreformen en kraftig höjning av dagersättningen och omfattande förbättringar av bidragen till hustru, barn och bostad, näringsbidrag och förplägnadsersättning. Vidare fördubblades antalet fria ledighetsresor.

Anf. 19 ANITA BRÅKENHIELM (m):

Herr talman! När beslutet om förändrade förmåner åt värnpliktiga fattades var vi i försvarsutskottet eniga om att ingen värnpliktig som så att säga redan var inne i systemet och som hade påbörjat sin utbildning skulle få försämrade ekonomiska förmåner. Även om vissa grupper – som grupper betraktade – skulle komma att få förmåner som kunde upplevas som en försämring, var vi i utskottet eniga om att ingen individ, ingen enskild pojke, skulle behöva känna sig lurad i fråga om den ekonomiska ersättning som han haft anledning att räkna med. Vi vidarebefordrade ett tillkännagivande till regeringen om att övergångsbestämmelser borde utformas. Regeringen har efterkommit denna begäran. I sista stycket av 31 § i förordningen sägs nämligen att den som är i tjänst den 1 juli 1983 skall ha rätt att uppbära vissa uppräknade tillägg fram till dess att han rycker ut. Det gäller också de värnpliktiga som hade någon del kvar av sin tjänstgöring som kompanibefälsvärnpliktiga. De fick den utryckningspremie som de tidigare skulle ha fått.

De som däremot kommit i kläm är nästa årskull – pojkar som ryckte in före den 1 juli 1983 och som vid mönstringen fick klara besked beträffande de ekonomiska förmånerna. De kunde räkna med att få utryckningspremien.

Naturligtvis var det inte utskottets mening att några värnpliktiga skulle få både de nya förmånerna och de gamla. Jag kan försäkra att det inte var utskottets avsikt att någon enskild skulle förlora på reformen.

Den rimliga slutsatsen är att de pojkar som avses – en hel årgång kompanibefälsvärnpliktiga, av vilka många är frivilliga – och som vid inskrivningen utlovades vissa förmåner borde få kompensation för mellanskillnaden, dvs. skillnaden mellan det gamla systemets och det nya systemets ersättningar.

Om någon ledamot i utskottet hade en annan uppfattning när frågan diskuterades, kan jag intyga att han i så fall mycket väl dolde sin mening. Jag har diskussionen i gott minne, eftersom det var jag själv som aktualiserade frågan.

Anser inte försvarsministern att de pojkar ”som nu känner sig grymt lurade”, som en personalvårdsassistent vid ett av våra regementen uttryckt det, skulle kunna få ut den mellanskillnad som de förlorar? Det är i dag alldeles för ont om ”morötter” för unga människor, särskilt för dem som

anstränger sig litet extra. De borde åtminstone förskonas från sådant som upplevs som ett slag i ansiktet.

Anf. 20 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Den fråga som Anita Bråkenhielm nu tar upp har debatterats i riksdagen vid flera tillfällen. Den har också diskuterats vid värnpliktsriksdagarna.

Fr. o. m. föregående år har förbättringar genomförts när det gäller värnpliktsförmånerna. Det innebär en kostnad av ungefär 100 milj. kr. för budgetåret 1983/84. Alla värnpliktiga fick t. ex. höjd dagersättning och bättre resemöjligheter. Vidare gjorde vi oss av med hela det system av "morötter" – för att citera Anita Bråkenhielm – som fanns. Under årens lopp har nämligen utvecklats ett annat system. Olika värnpliktsgrupper har, av rekryteringsskäl, fått olika former av premier. Det innebar att vissa värnpliktiga som gjorde lång tjänstgöring fick mycket låga premier, eftersom rekryteringen på de områdena var god, medan man för värnpliktiga på andra områden hade fått lägga på stora premier.

Tiderna förändras, och till slut tyckte man att detta var orättvist. Samtidigt ville man ha ett likadant system för alla, som baserades på hur många dagar den värnpliktige hade tjänstgjort. Detta rör ungefär 2 600 värnpliktiga per år, och av dessa är 1 700 kompanibefälselever. De övriga – nästan 1 000 – får genom det nya systemet klara förbättringar när de fullgör mer än 360 dagar.

Beträffande detta att värnpliktiga skulle ha lurats vill jag säga: Beslutet togs redan under våren 1983, och ingen skadades av det, eftersom de värnpliktiga inte ryckte in förrän efter den 1 juni 1983.

Informationsfrågan kan vi diskutera. Blev de värnpliktiga ordentligt informerade? Här finns det ett frågetecken. Många kan säga: Vi hade blivit lovade en sak vid mönstringen – som kanske skedde för flera år sedan – och sedan blev det inte så, utan det gjordes en förändring.

Men det system som vi nu har infört är betydligt bättre än det som vi hade tidigare.

Anf. 21 ANITA BRÅKENHIELM (m):

Herr talman! Man kan ha olika uppfattningar om detta – det går att räkna på många olika sätt. Framför allt kan man ifrågasätta om den generella höjningen av dagersättningen med 4 kr. i botten skall så att säga räknas av mot den ersättning som just kompanibefälseleverna haft tidigare. I så fall måste en sådan negativ särbehandling av just denna grupp, som gör en extra insats, på något sätt motiveras.

Jag kan inte lasta försvarsministern ensam för denna orättvisa – vi är ju alla mer eller mindre skyldiga.

Det är också ett bisarrt inslag i förändringen att de som enligt det gamla systemet skulle ha gått förlustiga utryckningspremien – de som misskött sig under tjänstgöringen – hålls skadeslösa i det nya systemet, till skillnad från dem som skött sig väl och som skulle ha fått premien.

Det är inte utan att också jag känner mig litet lurad. Men det pinsamma för

Nr 109

Tisdagen den

27 mars 1984

*Om förbättrade
förmåner åt
värnpliktiga m. fl.*

*Om förbättrade
förmåner åt
värnpliktiga m. fl.*

mig är att jag borde ha haft vett att se till att det blev en klarare skrivning i utskottsbetänkandet, så att regeringen inte hade kunnat krypa undan på detta sätt. Jag hade säkert fått utskottet med mig på en sådan skrivning. För dessa pojkar, som är helt oskyldiga, gäller att de åtminstone kan skylla på någon annan.

Det är riktigt att alla vid mönstringen fått löfte om dessa ekonomiska förmåner. Många värnpliktiga har också ryckt in den 1 eller den 3 juni 1983 – alltså innan beslutet trätt i kraft. Sedan har de fått besked om att en förändring plötsligt har skett. Jag tror inte att det har missat beträffande informationen, men besvikelsen är lika stor för det, och jag tycker att de pojkar som det gäller borde kunna få denna mellanskillnad. Även om vi räknar med höjningen av grundpenningen på 4 kr. rör det sig om 500 kr., vilket är ganska mycket för 20-åringar när de rycker ut och inte har något jobb. Om man inte räknar med den generella nivåhöjningen rör det sig om 2 420 kr. som de förlorar.

Anf. 22 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Vad är problemet? Sett isolerat från andra förmåner är det sant att summan av de tillägg till dagersättningen som utgår fr. o. m. den 361:a tjänstgöringsdagen inte helt motsvarar den utbildningspremie som tidigare utgick efter godkänd utbildning till värnpliktiga kompanibefäl, alltså till en del av de värnpliktiga – andra värnpliktiga hade över huvud taget inte denna utbildningspremie.

Detta är emellertid inte en relevant jämförelse. Vid ett helt nytt ersättningssystem bör jämförelsen innehålla den totala ersättningen under tjänstgöringstiden. Vad gäller den kontanta ersättningen kan skillnaden för den enskilde kompanibefälseven vara 500 kr. jämfört med tidigare. Denna skillnad kompenseras emellertid av exempelvis förbättrade reseförmåner och förbättringar vad gäller familjebidragen.

Skulle man för vissa av dem som mönstrat för flera år sedan behålla det gamla systemet, då skulle en orättvisa återinföras – och det är vårt dilemma.

Anf. 23 ANITA BRÅKENHIELM (m):

Herr talman! Problemet är egentligen att just en årgång enskilda pojkar känner sig lurade. Undantagsfallen och de som mönstrade för flera år sedan kan vi kanske bortse från; det kan inte röra sig om någon majoritet av den här gruppen. Här gäller det just de enskilda individer som har fått en sak ställd i utsikt, och plötsligt, vid en senare tidpunkt, får veta att detta inte längre gäller, och det på grund av ett beslut som ännu inte har trätt i kraft när de rycker in. Det är det som jag tycker är problemet.

Jag beklagar att man inte kan tänka sig att göra ett undantag för de här pojkarna och låta dem få kompensation.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
27 mars 1984

*Om missbruket av
teknisk sprit*

Anf. 24 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Thure Jadestig önskar en redogörelse över vilka åtgärder jag överväger i fråga om missbruket av teknisk sprit.

Det missbruk som har uppmärksammats i pressen på senare tid har huvudsakligen gällt s. k. alkoholhaltiga preparat av typ brännvätskor och bilvårdsmedel. Godkända alkoholhaltiga preparat får i princip säljas fritt men inte till personer som kan antas använda dem för att berusa sig. Olovlig försäljning medför straffansvar.

Socialstyrelsen följer fortlöpande missbruket av alkoholhaltiga preparat. I en enkät till kommunerna som redovisades i januari i år, har 178 kommuner angett att det finns ett sådant missbruk. Antalet kända missbrukare beräknas till knappt 4 000, men är troligtvis större. 51 kommuner anger att missbruket har ökat, 20 att det minskat och 62 att det är oförändrat. I ett hundratal kommuner har man försökt förebygga eller avhjälpa missbruket genom särskilda insatser. Enkäten följdes upp av socialstyrelsen i slutet av januari vid ett rådslag om åtgärder för att tränga tillbaka missbruket. I rådslaget deltog bl. a. företrädare för myndigheter, vissa kommuner, folkrörelser, klientorganisationer, tillverkare och handeln.

De åtgärder som vidtas mot missbruket gäller huvudsakligen preparatens sammansättning och försäljning samt vårdinsatser för missbrukarna.

I fråga om preparatens sammansättning undersöker socialstyrelsen kontinuerligt möjligheterna att ändra denatureringen för att försvåra missbruk.

När det gäller försäljningen av preparaten har socialstyrelsen i samarbete med företrädare för den kommunala socialtjänsten utarbetat informationsmaterial som genom socialnämnderna delges allmänna handeln. I en informationsfolder har socialstyrelsen bl. a. upplyst om att handeln på några orter valt att när så är möjligt sälja preparaten enbart över disk. Missbruket av alkoholhaltiga preparat är ofta ett led i ett avancerat alkoholmissbruk och kräver därför också målmedvetna vårdinsatser.

Socialstyrelsen kommer inom kort med en rapport från det nyssnämnda rådslaget. Rapporten bör kunna ligga till grund för fortsatta insatser mot missbruk av alkoholhaltiga preparat.

Åtgärderna mot detta missbruk måste enligt min mening skärpas. Det är önskvärt att systemet med försäljning enbart över disk prövas i större utsträckning. Samarbetet mellan socialtjänsten och handeln är viktigt för att missbruket skall kunna minskas. Inom den närmaste tiden kommer socialstyrelsen enligt vad jag har inhämtat att ytterligare intensifiera informationsåtgärderna inom området. Jag kommer att med uppmärksamhet följa socialstyrelsens fortsatta arbete med dessa frågor.

Anf. 25 THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Jag tackar för ett utförligt svar.

Redan under fjolåret blev jag påmind om att konsumtionen av den tekniska spriten ökade, och att ökningen berodde på att denna sprit i större

Om försöksverksamheten med mammografiundersökning i Kopparbergs län

utsträckning använts i berusningssyfte. De som slog larm var sociala myndigheter och RIA-aktiva människor. På en av DKSN anordnad distriktsföreståndarkonferens blev jag medveten om att någonting var i görningen när det gäller ökade insatser mot missbruk. Jag har också lagt märke till att man inom Verdandis kamratstödande verksamhet har noterat frågan, liksom inom sektorer av nykterhetsrörelsen. Naturligtvis är det riktigt att det är de tunga missbrukarna det gäller, de som mer eller mindre alltid har använt liknande preparat, men det finns tecken på att också socialt mer etablerade människor använder preparat av den här typen.

I massmedia har under de senaste veckorna redovisats larmrapporter avseende ökat missbruk av teknisk sprit. Bl. a. rapporteras från Göteborg att "arbetare, alkoholister som har kvar en social miljö", har börjat använda teknisk sprit på senare tid.

Detta visar frågans angelägenhetsgrad, och de frågor som statsrådet berör i svaret är ju oerhört viktiga, speciellt de som gäller hur man skall kunna hindra missbruk av preparaten. Vi undrar kanske litet var om inte varan går att förändra, så att den blir helt omöjlig att förtära. Man kan också undra om varan över huvud taget är nödvändig, om den går att ta bort eller om det går att förändra nuvarande försäljningssystem, där teknisk sprit ofta säljs helt öppet. Jag besökte under gårdagen fyra bensinstationer, och där hade man faktiskt kunnat köpa den här varan dunkvis i femlittersdunkar om man hade velat.

Jag tycker att de åtgärder socialstyrelsen är inne på är bra. Jag hade tänkt motionera i frågan i januari men fick då kontakt med socialstyrelsen, som har gett denna fråga hög prioritet och som dessutom har hållit mig väl informerad om sitt arbete. Jag tycker att socialstyrelsens arbete är bra, och jag gläder mig över att statsrådet också säger att hon skall följa denna fråga med stor uppmärksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1983/84:420 om försöksverksamheten med mammografiundersökning i Kopparbergs län

Anf. 26 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Inger Hestvik har mot bakgrund av försöksverksamheten med mammografiundersökning i Kopparbergs län ställt följande frågor till mig.

1. Har den ursprungliga projektplanen ändrats under försökets gång? Om så är fallet – varför?

2. Är undersökningsmaterialet enligt beslutad uppläggning tillräckligt omfattande för att en utvärdering skall kunna göras? Om så är fallet, när kan en utvärdering av försöksprojektet väntas komma?

Försöksverksamheten i Kopparbergs och Östergötlands län med mammografiundersökningar för att spåra bröstcancer är ett gemensamt projekt som

syftar till att ge oss kunskap om i vilken omfattning allmän hälsokontroll med mammografi kan minska dödligheten i bröstcancer eller inverka på sjukdomens karaktär under överlevnadstiden upp till fem år efter diagnos- eller första behandlingstillfälle.

Utvärderingen av mammografisk hälsokontroll är förenad med många svårigheter, framför allt beroende på att det naturliga förloppet för de mycket tidiga förändringar i bröstet som ofta upptäcks genom mammografi fortfarande är ofullständigt känt. Av misstänkta cancertumörer eller förstadier till sådana tumörer är en del av den arten att de inte utvecklas till cancer. Kunskaperna om bröstcancersjukdomen har ökat snabbt och medfört ändrade förutsättningar för bedömning av projektet. Det bedömdes vid starten av försöksverksamheten att ett statistiskt säkerställt resultat av utvärderingen skulle föreligga under 1983. Den bedömningen gjordes på de kunskaper man då hade om bröstcancersjukdomen.

Försöksverksamheten har hittills klart visat att tumörerna upptäcks tidigare i en mammograferad grupp än i en icke mammograferad grupp. För att få ett säkert svar på frågan om en tidig upptäckt också minskar dödligheten i bröstcancer eller förlänger överlevnaden har socialstyrelsen bedömt det nödvändigt att försöksverksamheten fortsätter på samma sätt som hittills ytterligare någon tid.

Svaret på den första frågan om den ursprungliga projektplanen har ändrats är nej. Utvärderingen av försöksverksamheten har dock tagit längre tid än vad man från början beräknat.

Svaret på den andra frågan är ja. Enligt socialstyrelsens bedömning är undersökningspopulationen tillräckligt stor för att en vetenskapligt acceptabel utvärdering skall vara möjlig. Det är tidsfaktorn som avgör när ett säkert resultat kan föreligga.

I enlighet med vad jag har anmält i årets budgetproposition och i propositionen (1983/84:132) om anslag till statens bakteriologiska laboratorium m. m. under avsnittet Allmän hälsokontroll räknar socialstyrelsen f. n. med att resultatet av utvärderingen kan föreligga tidigast under 1985.

Anf. 27 INGER HESTVIK (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Sigurdsen för svaret på min fråga.

I maj 1982 fattade socialstyrelsens beredningsgrupp för mammografiprojektet ett beslut om att kontrollgruppen skulle kallas in i direkt anslutning till att den s. k. undersökningsgruppen kallades in för tredje gången. Undersökningen skulle på det här stadiet ske kommunvis. Så skedde också, ända till i november 1982 – då avbröts uppläggnings utan att nya beslut hade fattats av beredningsgruppen, som tillsatts av socialstyrelsen. Kontrollgruppen ställdes på nytt åt sidan. I dag pågår den fjärde undersökningen av studiegruppen.

Kvinnorna i vårt län är helt övertygade om det positiva med mammografi och uppfattar de ändrade planerna för projektets genomförande så, att kontrollgruppens kvinnor lämnats åt sitt öde. Här kan det invändas att man ännu inte vet värdet av mammografiundersökningen. Men å andra sidan bör den för det vetenskapliga arbetet uppgjorda planen följas.

Nr 109

Tisdagen den
27 mars 1984

Om försöksverksamheten med mammografiundersökning i Kopparbergs län

Tisdagen den
27 mars 1984

*Om försöksverk-
samheten med
mammografiun-
dersökning i Kop-
parbergs län*

Redan vid försökets start var diskussionerna om kontrollgruppens ställning livliga. Skulle tiden förlängas ytterligare innan kontrollgruppen inkallas måste ordentligt underbyggda beslut fattas i beredningsgruppen, om sådana i dag saknas.

Kontrollgruppens kvinnor har enligt min mening full rätt att kräva att bli med i hälsoundersökningen.

När det gäller det vetenskapliga värdet av mammografiprojektet och om kontrollgruppen kallas in planerligt går meningarna isär. Som framgår av det svar jag har fått av statsrådet på min fråga anser några att nyttan av mammografi i dag aldrig blir klarlagd om kontrollgruppen kallas in redan nu. Andra – däribland en forskare och medlem i socialstyrelsens beredningsgrupp – anser att det är fullt möjligt att kalla in kontrollgruppen redan nu utan att projektets vetenskapliga värde omintetgörs. Det vore värdefullt för kvinnorna i vårt län om så kunde ske.

Anf. 28 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag är glad över att Inger Hestvik säger att den ursprungliga planen bör följas. Som jag sade är projektet i Kopparbergs län och projektet i Östergötlands län ett sammanhållet projekt. I Östergötland pågår projektet också, och där har man i landstinget beslutat att det skall pågå i första hand till 1985. Där har man alltså accepterat fördröjningen, som är nödvändig för att man skall kunna göra en utvärdering.

Man säger att svaret på studien drar ut på tiden. Det tycker jag närmast skall tolkas som positivt – det innebär ju att sjukdomen inte är dödande på samma sätt.

Jag vill också påpeka att det i den ursprungliga planen för projektet sågs att erfarenheterna efter varje enskild bearbetningsfas av projektets resultat får utgöra underlag för ställningstagande när undersökningen av den passiva studiepopulationen skall påbörjas. Jag vill alltså understryka att jag tycker att det är väsentligt att detta försöksprojekt får fortlöpa med den uppläggning det har. Det är unikt. Omvärlden väntar sig mycket av detta utvärderingsprojekt, som jag tror att vi är ganska ensamma om att kunna genomföra.

Anf. 29 INGER HESTVIK (s):

Herr talman! Jag tror att statsrådet Sigurdsen och jag har samma ambitioner att göra det bra för kvinnorna i vårt län och så småningom i hela Sverige. Vi diskuterar mycket om planerna har följts eller inte. Av svaret framgår att socialstyrelsen anser att planerna har följts efter det arbete som nu genomförs.

Min fråga till statsrådet Sigurdsen utmynnar i en vädjan om att statsrådet påverkar socialstyrelsen att ställa sig bakom att kontrollgruppen omedelbart kallas in för undersökning och dessutom att utvärderingen av mammografiprojektet i Kopparbergs län startar omedelbart sedan undersökningen av kontrollgruppen avslutats.

10 § Svar på fråga 1983/84:427 om behörigheten till vissa sjukskötersketjänster

Nr 109

Tisdagen den
27 mars 1984

*Om behörigheten
till vissa sjuksköter-
sketjänster*

Anf. 30 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Siri Häggmark har ställt följande frågor till mig med anledning av en kommande proposition om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården.

- Kommer propositionen om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården att avlämnas i sådan tid att de studerande vid högskolans hälso- och sjukvårdslinje som avslutar utbildningen i juni i år samtidigt erhåller genom utbildningen åsyftad behörighet till tjänst?
- Om propositionen kommer sent (i värsta fall kan riksdagsbehandlingen komma att uppskjutas till hösten), vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att tillförsäkra nämnda studerande behörighet?

Inom socialdepartementet har utarbetats ett förslag till proposition om lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. Förslaget har av regeringen överlämnats till lagrådet för yttrande. Enligt förslaget kommer samtliga inriktningar inom den nya hälso- och sjukvårdslinjen att leda fram till sjuksköterskeexamen och ligga till grund för legitimation som sjuksköterska. Jag räknar med att propositionen kommer att kunna överlämnas till riksdagen inom den närmaste tiden och att den också skall kunna behandlas av vårriksdagen.

Den nya lagen om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården föreslås träda i kraft den 1 juli i år. Arbetet med tillämpningsföreskrifter och föreskrifter om behörighet till tjänst har redan påbörjats. Dessa föreskrifter skall träda i kraft vid samma tidpunkt som den nya lagen.

Svaret på Siri Häggmarks frågor är alltså att jag räknar med att de nya bestämmelserna kommer att träda i kraft den 1 juli 1984. Bestämmelserna innebär att de som har genomgått den nya hälso- och sjukvårdslinjen blir behöriga att inneha anställning som sjuksköterska.

Anf. 31 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! Jag får tacka hälso- och sjukvårdsministern för svaret. Det är positivt att den här frågan nu antligen skall få sin lösning. Dock måste jag fortfarande uttrycka åsikten att det har tagit onödigt lång tid.

Anledningen till att jag ställer den här frågan igen är att det återigen har utbrutit oro i lägret bland de studerande som nu går den nya hälso- och sjukvårdslinjen och blir klara med sin utbildning i juni. De har faktiskt inte vetat hur det kommer att bli med deras behörighet och kompetens. Socialstyrelsen gick också ut till samtliga sjukvårdshuvudmän och samtliga rektorer på den kommunala högskolan med en skrivelse, i vilken det framhölls att behörighetsfrågan ännu inte var klar. Detta föranledde en av huvudmännen att framhålla att man skulle iaktta en viss försiktighet vid anställning.

Jag förstår egentligen inte varför det här förslaget har dröjt. I december, på Luciadagen, 1982 ställde jag samma fråga, och då sade Gertrud Sigurdson att

regeringen skyndsamt skulle fatta beslut i denna fråga så att de här eleverna i god tid skulle få veta vilken funktion de skulle få.

I samband med semesterplaneringen går nu sjukvårdshuvudmännen ut till just dessa studerande. När det då kommer en sådan här cirkulärskrivelse, blir eleverna oroade – en del har blivit mycket oroade. Det gör att just vård 77-eleverna faktiskt känner sig ha kommit i kläm.

Regering och riksdag har dock ansvar för de beslut som fattas. Så här i historiens ljus kan man väl säga – och det innebär inte någon anklagelse åt något håll – att denna fråga naturligtvis skulle ha varit klar i och med att beslutet om vård 77-utbildningarna fattades.

Även om jag är litet besviken över det här dröjsmålet är jag ändå glad för att eleverna förhoppningsvis i god tid – frågan skall ju först behandlas i riksdagen – får reda på vilken yrkesfunktion de kommer att få.

Anf. 32 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Det har tagit onödigt lång tid, säger Siri Häggmark. Jag kan hålla med om att det tagit lång tid.

Utredningen har överlämnat ett betänkande. Det skall remissbehandlas och blir sedan föremål för diskussioner inom regeringskansliet. Men jag kan lugna Siri Häggmark med att om tryckeritekniken fungerar och allt går utan missöden, så kommer propositionen att läggas på riksdagens bord torsdagen den 29 mars. Med det beskedet tycker jag att Siri Häggmark och jag kan hjälpas åt att lugna dem som är oroliga.

Anf. 33 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! Detta är alldeles utmärkt, och jag tackar för det. Men redan i maj månad förra året gav behörighetskommittén ett förhandsbesked om att samtliga studerande på hälso- och sjukvårdslinjen skulle bli legitimerade sjuksköterskor. Även om det då stod klart att de nya bestämmelserna inte skulle kunna börja gälla förrän tidigast den 1 juli detta år, tycker jag att det dragit ut på tiden, och jag undrar vad det är som gjort det. Det finns ju större och viktigare förslag som behandlats fortare.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1983/84:407 om leveransen av ström till värmepumpar

Anf. 34 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ingemar Eliasson har frågat mig om jag avser att föreslå sådana ändringar i ellagen som förhindrar elleverantörer att vägra leverera el till värmepumpar.

Enligt 2 § 4 mom. lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar (ellagen), gäller att en elleverantör är skyldig att leverera el för värmeförsörjning av byggnader inom fjärrvärme- och

naturgasområden endast om värmeförsörjningen med större fördel kan tillgodoses med elenergi än med det för området gemensamma systemet.

Frågan om en elleverantör med stöd av den nämnda föreskriften i ellagen har rätt att vägra att leverera el till värmepumpar inom fjärrvärme- och naturgasområden har på senare tid prövats av energiverket i flera fall. Energiverket har därvid gjort bedömningen att distributionsplikt avseende el generellt sett föreligger inom sådana områden.

Regeringen prövade den 23 februari 1984 vissa ärenden, där elleverantörer överklagat beslut av energiverket i ärenden som gällde leveransplikt. Regeringen uttalade därvid att stöd saknas enligt ellagen för att göra ett generellt undantag för värmepumpar samt att frågor om värmeförsörjningen av en byggnad kan tillgodoses med större fördel med värmepump än med det för området gemensamma systemet måste prövas i varje enskilt fall. Regeringens beslut innebär således att frågan om skyldighet att distribuera el avsedd för värmepumpar skall prövas i varje enskilt fall på samma sätt som andra former för uppvärmning med el.

I en skrivelse till industridepartementet i mars i år har energiverket föreslagit att frågan om leveransskyldighet av el till värmepumpar inom fjärrvärme- och naturgasområden regleras i en särskild lagbestämmelse. Enligt förslaget skall elleverantörerna kunna vägra elleverans endast om kommunen i fullmäktige – lämpligen i sin energiplan – har uttalat att värmepumpar inte skall få förekomma i området. Energiverkets skrivelse remissbehandlas f. n. Jag är inte beredd att ta ställning till huruvida ellagen bör ändras i fråga om skyldighet att leverera el till värmepumpar innan beredningen av ärendet är avslutad.

Anf. 35 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Som statsrådet har påpekat står det i ellagen att det finns en skyldighet för elproducenten att leverera el till konsumenter, om det inte finns särskilda skäl att förvägra dem det. Sådan skyldighet föreligger inte om det finns fjärrvärme och om elanvändning i det läget inte ger stora fördelar.

Det gäller alltså en fråga om bedömningar från fall till fall, och det är naturligtvis i det perspektivet som de nu avgjorda ärendena är intressanta.

I det ärende som som föranledde min fråga ville några elkonsumenter installera värmepumpar, och för det behövde de förstås större leveranser av el. Elföretaget i fråga, som var kommunalt, vägrade att tillmötesgå elkonsumenternas begäran. Det önskade inte att värmepumpar skulle installeras, eftersom fjärrvärme hade införts. De som förvägrades elleveranserna klagade, och energiverket gav dem rätt. Sedan klagade kommunerna, och regeringen i sin tur vände på utslaget och gav kommunerna rätt. Regeringen menade alltså att ellagen i det aktuella fallet inte borde tolkas på det sätt som energiverket hade gjort.

Det är alltid möjligt för en överinstans att vända på ett beslut, och utslaget skulle mot den bakgrunden inte vara så anmärkningsvärt. Det kunde dock föreligga en önskan om att få en annan praxis i den här frågan än vad som

*Om leveransen av
ström till värme-
pumpar*

*Om leveransen av
ström till värme-
pumpar*

hittills gällt fastställt, och det är närmast det som föranleder min fråga. Önskar regeringen till ledning för följande fall markera en mera restriktiv inställning till värmepumpar i kommuner där fjärrvärme förekommer, eller är det fråga om ett utslag som har konsekvenser bara för det berörda ärendet? I det senare fallet kan ju utslaget i ett annat ärende komma att gå i en annan riktning.

Det föreligger här självfallet en konflikt, och det intressanta är i vilken riktning regeringen vill att utslaget skall gå i de ärenden som följer. Eftersom energiverkets framställning har gått ut på remiss, tar det naturligtvis en tid innan den återigen kan prövas av regeringen. Även om varje ärende prövas separat, vore det bra om statsrådet i avvaktan på ett ställningstagande till verkets skrivelse ville precisera, huruvida behandlingen av det nu avgjorda ärendet skall uppfattas som en skärpning i förhållande till den praxis som verket hittills har tillämpat beträffande den berörda delen av lagen.

Anf. 36 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Vad regeringen har gjort i det här fallet är en markering av att ellagen i sin nuvarande utformning måste tolkas så, att det föreligger en skyldighet att sakligt pröva varje enskilt ärende. Energiverket har inte gjort någon saklig prövning av de ärenden som varit föremål för besvär. Inte heller vi har således tagit ställning till dem på sådan grund, utan vi har bara påpekat hur ellagen måste tillämpas.

Vidare vill jag understryka att regeringen självfallet har en mycket positiv inställning till värmepumpar, och det har demonstrerats på olika sätt. Värmepumpar är en energisnål och bra teknik. På senare tid har det också skett ett mycket glädjande tekniskt genombrott på detta område – och som regeringen stöder. Samtidigt önskar vi en god kommunal planering, liksom också en god planering från enskilda fastighetsägares sida, bl. a. syftande till rätt användning av skilda tekniker och energikällor, så att inte flera goda saker slår ut varandra. Man bör alltså ha denna långsiktiga inriktning.

Vi har nu remitterat energiverkets förslag och samordnat remissbehandlingen med remissbehandlingen av förslaget om utvecklad kommunal energiplanering. Vi hoppas att remissinstanserna i ett sammanhang skall kunna göra sina bedömningar om hur vi bör handla i framtiden, och det är också vår förhoppning att vi skall kunna behandla det här i ett sammanhang när det gäller att lämna förslag till riksdagen.

Anf. 37 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Jag noterar att riksdagen får tillfälle att ta ställning.

Jag vill understryka att det naturligtvis föreligger ett dilemma när det gäller fjärrvärme och värmepumpar. Staten stimulerar på olika sätt användningen av värmepumpar, och då kan det ju te sig något egendomligt för den enskilde som vill installera värmepumpar, om han möts med kalla handen på den kommunala nivån. Energiverkets förslag kan vara en väg ut ur denna konflikt: att man i god tid får reda på i vilka områden värmepumpar kan tänkas bli installerade och i vilka områden de inte får installeras. En sådan

här konflikt kan ju också lösas på ett annat sätt, nämligen genom konkurrens. Har man överskotts kapacitet i fjärrvärmenätet, bör ju detta kunna vara en konkurrenskraftig uppvärmningskälla, som i dessa fall väl kan ta upp kampen med värmepumparna. Man behöver alltså inte i varje enskilt fall lösa problemen på den administrativa vägen, utan två energislag bör kunna få konkurrera med varandra.

Jag tolkar vad statsrådet här har sagt så, att man inte skall läsa in mer i det beslut som regeringen har fattat än att det avser ett enstaka beslut och att den praxis som regeringen önskar inte avviker från vad som hittills har gällt. De som i fortsättningen vill installera värmepumpar bör alltså kunna göra det på samma sätt som hittills. I detta fall var det således fråga om ett undantag.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1983/84:433 om etableringsreglerna för tandläkare

Anf. 38 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat statsrådet Sigurdsen om hon är beredd att ompröva etableringsreglerna för tandläkare och i så fall när det kan ske. Om svaret blir nej önskar Karin Ahrland få veta hur statsrådet vill minska tandvårdsköerna.

Arbetet inom regeringskansliet är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Karin Ahrlands fråga har föranletts av en tidningsartikel enligt vilken en tandläkare nekats att ansluta sig till den allmänna försäkringen, trots att 1 000 personer uppgavs stå i kö.

Så sent som i december månad i fjol beslutade riksdagen om de regler för anslutning av privatpraktiserande tandläkare till den allmänna försäkringen som nu gäller under år 1984. I propositionen redovisade jag skälen till att de anslutningsregler som gällt under en följd av år borde förlängas med vissa modifieringar. Jag hänvisade där till att det ansträngda ekonomiska läget medförde att kostnadsutvecklingen också inom tandvården måste följas mycket noggrant. Anslutningen av nya tandläkare till försäkringen måste därför anpassas efter behov och ekonomiskt utrymme. Den begränsade ökning av antalet försäkringsanslutna tandläkare som är ekonomiskt möjlig bör styras till de kommuner där de största behoven finns.

Tandläkartillgången är god i stora delar av landet, och med de anslutningsregler som riksdagen antog i december styrs de nya tandläkarna till de kommuner i landet där de största bristerna finns. På så sätt minskar de tandvårdsköer som fortfarande finns kvar. Avsikten är att förslag till de anslutningsregler för tandläkare som skall gälla fr. o. m. år 1985 skall läggas fram för riksdagen under hösten 1984.

Anf. 39 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Andersson för svaret och hoppas att han förlåter mig att jag ställt frågan till fel statsråd.

Det är egentligen litet märkligt att man inom en mycket kort tidrymd får läsa om samma fråga i både Aftonbladet och Svenska Dagbladet i artiklar där slutsatsen blir densamma, nämligen att det verkligen vore dags att ta bort etableringskontrollen av tandläkare.

Vi är väl ense om att etableringskontrollen infördes på en tid då vi hade ont om tandläkare och vi ville säkra bl. a. barn- och ungdomstandvården. Men det är ganska länge sedan vi hade ont om tandläkare. I dag, herr talman, har vi som bekant överskott. Överskottet är t. o. m. så stort att utbildningen måste skäras ned. Följden av detta blir att en del tandläkare tyvärr blir arbetslösa eller riskerar att bli det. Det är illa nog. Men ännu värre är att det då fortfarande, trots att vi har gott om tandläkare, finns många patienter som inte kan få tandvård i tid bl. a. därför att vi har etableringskontroll, som mer eller mindre innebär näringsförbud för tandläkare.

Det är riktigt att det fattades ett beslut i riksdagen redan i december, men det var faktiskt inte ett enigt riksdagsbeslut. Det var den socialistiska majoriteten i utskottet som då upprepade Sten Anderssons tankar och skrev att det var angeläget att uppnå en regional balans i fråga om tandvårdsresurserna i landet och att detta skulle underlättas genom en etableringsbegränsning.

Nu hade jag hoppats att Sten Andersson, när han läste Aftonbladet för tre veckor sedan, skulle dra några slutsatser och vara så radikal att han var villig att tänka om. Vi borde vara ense om – det tror jag att vi är – att alla behöver tandvård oavsett var de bor. Vi är säkert också ense om att det numera är gott om tandläkare i Sverige eller kommer att vara det inom något år. Tandläkarna har lyckats så pass bra i den förebyggande vården att varje patient kanske inte kräver så lång tids behandling. Då tycker jag att det är märkligt att vi inte kan bli ense om att häva den etableringskontroll som råder och som drabbar både tandläkare och patienter. Det är naturligtvis de senare som drabbas värst, och det gäller dessutom flera personer.

Det nämndes i Svenska Dagbladets artikel, som var skriven av någon i riksförsäkringsverket som verkligen kan det här, att erfarenheten visar att privattandläkarna gärna etablerar sig i glesbygden. Men det paradoxala inträffar då företrädarna för den offentliga tandvården i sina yttranden avstyrker nyetablering, i många fall också när det på den aktuella orten finns utrymme för flera tandläkare.

Herr talman! Jag beklagar att inte regeringen vill ta konsekvenserna av detta och släppa tandläkaryrket fritt.

Anf. 40 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Då Svenska Dagbladet och Aftonbladet någon gång blir överens, är detta sällan uttryck för radikalitet, utan det beror oftast på att man inte riktigt har tänkt färdigt.

Det är nämligen så att etableringsreglerna på det här området delvis beror

på behovet. Det är riktigt att köerna har minskat och att behovet till stora delar är tillfredsställt. Däremot tar man inte hänsyn till det ekonomiska läget, som ju bl. a. folkpartiet brukar vara noga med att ta hänsyn till, åtminstone i vissa sammanhang.

Tandläkartillgången i Sverige är allmänt sett mycket god. Egentligen har vi redan tillräckligt många tandläkare för att täcka landets behov. De problem som fortfarande finns hänger samman med att tandläkartillgången är så ojämnt fördelad över landet. Skillnaderna mellan kommuner med låg tandläkartäthet och kommuner med hög tandläkartäthet är avsevärda. Ett av huvudsyftena med de gällande reglerna för anslutning av privatpraktiserande tandläkare till den allmänna försäkringen är just att komma till rätta med dessa regionala obalanser. Därför är det fortfarande nödvändigt att styra över nya tandläkare till de områden där de största behoven finns.

Vad beträffar tandvårdssituationen i den kommun som den nämnda tidningsartikeln avsåg, Värnamo kommun, låg tandläkartätheten där redan år 1982 på riksgenomsnittet. Sedan dess har såväl den ort där den aktuella tandläkaren avsåg att vara verksam som grannkommunen fått tillskott på tandläkarresurser.

Någonting som vi gemensamt kan glädja oss åt, vare sig vi tillhör regeringen eller oppositionen, är det som också Karin Ahrland var inne på, nämligen att svenska folkets tandhälsa drastiskt har förbättrats sedan tandvårdsförsäkringen infördes – trots de försämringar i taxesättningen som den borgerliga regeringen införde. Detta är framför allt ett resultat av den satsning som har gjorts på barn- och ungdomstandvården.

De regler som vi nu fortfarande tillämpar har en god effekt, också för Värnamo.

Anf. 41 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Det var många saker på en gång.

Låt mig först säga att man ju kan diskutera vad som är radikalt, men för mig innebär det bl. a. att vara öppen för verkligheten och dess förändringar och att ta intryck av de förändringar som sker i verkligheten och dra konsekvenserna därav.

Sedan var det faktiskt inte Svenska Dagbladet som var radikalt, så som jag uppfattar ordet, genom att man hade tänkt längre än socialministern i det här fallet, utan det var en tjänsteman i ett statligt verk. Möjligen får vi tacka redaktören för Svenska Dagbladet för att han tagit in en artikel av en person som är insatt i ämnet.

Sten Andersson säger att huvudsyftet är att styra över tandläkare till de ställen där det är brist. Men, herr talman, vad som har skett är ju att man har hindrat tandläkare att etablera sig ute i landsorten. Det var ett sådant exempel jag tog fram. Det är inte att styra, det är att stoppa, och det tycker inte jag att man skall göra, när någon faktiskt vill sätta upp en praktik ute i landet.

Det är riktigt att tillgången på tandläkare fortfarande är ojämnt fördelad över landet. Jag tror att det blir lättare att få den jämnt fördelad om vi låter

tandläkarna själva söka sig dit de vill och öppna praktik, till patienternas bästa.

Anf. 42 Socialminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag delar naturligtvis Karin Ahrlands uppfattning att man skall vara – som hon sade – öppen för verkligheten och förändringar av verkligheten.

Det är riktigt att verkligheten håller på att förändras. Vi börjar se ljusglimtar i den där långa kristunneln som var så kolsvart under de borgerliga regeringsåren. Men än är det lång väg kvar innan vi är igenom tunneln, och vi kommer inte ifrån att det ekonomiska läget fortfarande är mycket ansträngt. Då är det ju besynnerligt att man kan kräva nya anställningar på ett område – för egentligen är ju anslutningen till den allmänna försäkringen en form av anställning – samtidigt som man kräver besparingar på flera tiotals miljarder, som tvingar landstingen att skära ned verksamheten på andra områden.

Den väg som folkpartiet vill gå är att drastiskt skära ned standarden för människor då det gäller bostadskostnader, matkostnader och annat. Det är likadant här. Folkpartiet vill gå vidare med att försämra taxorna och öka kostnaderna. Därmed får de människor som har det största behovet det värst. Men det minskar också efterfrågan. Därför drabbas till slut också tandläkarna.

Än en gång: Den kommun som Karin Ahrland åberopar har en ganska hygglig försörjning med tandläkare.

Anf. 43 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Det är bara att gratulera Sten Andersson till att han ser ljusglimtar i tunneln. Jag har inte sett så mycket av dem. Jag tycker inte heller att tandläkarpatienter eller tandläkare kan se särskilt ljust på situationen efter denna diskussion. Men denna allmänpolitiska debatt kan vi väl försöka föra i valrörelsen.

Jag tycker att Sten Andersson, som är så bekymrad över att vi vill skära ned vissa utgifter, skall komma ihåg följande.

För det första: Den privata tandvården är faktiskt effektivare per tidsenhet – kostar mindre – än den som sker i landstingens regi. Därmed inte sagt att jag vill ta bort folk tandvården – tro för allt i världen inte det! Jag vill ha bådadera.

För det andra: All erfarenhet visar att tandvården icke utvecklas på samma sätt som sjukvården. Inom sjukvården har vi den stundom bekymmersamma situationen att ju mer vi bygger ut vården, desto mer får vi betala och desto större blir behovet. Det har visat sig att det inte är så när det gäller tandvården.

Om vi låter människorna – i den kommun som jag talade om och i många andra kommuner – få tillgång också till privattandläkare, kommer behovet av tandvård måhända att minska ännu mer i framtiden, eftersom det är den förebyggande vården som här är så väsentlig.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Meddelande om svar på interpellation 1983/84:133

Anf. 44 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Kjell A. Mattsson och jag har träffat en överenskommelse om att jag skall vänta utöver den föreskrivna tiden med att besvara hans interpellation om kommuns ansvar för förlust på bostadslån för småhus. Jag avser att besvara interpellationen den 7 maj 1984.

14 § Svar på fråga 1983/84:440 om slopande av personnummer vid ansökan om energisparlån

Anf. 45 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Christer Eirefelt har frågat industriministern om han är beredd att vidta åtgärder för att avskaffa kravet på att den sökande skall fylla i sitt personnummer på den blankett för energisparlån som heter "Ansökan om energisparstöd till småhus".

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Till att börja med vill jag framhålla att det givetvis har funnits goda praktiska skäl för att använda personnummer på den här typen av blanketter. Både statliga och privata kreditinstitut har använt personnummer för att få en smidig och säker låneadministration.

Genom förslag i propositionen 1983/84:40 bil. 9 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m., vilka riksdagen har godtagit, har möjligheten att få särskilda statliga lån till energisparande åtgärder i bostadshus slopats fr. o. m. den 1 april 1984. Den fråga som Christer Eirefelt har ställt saknar därför numera praktiskt intresse.

Anf. 46 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret.

Det är möjligt att frågan numera saknar praktiskt intresse, dock inte principiellt. Det var inte enbart detta specifika krav på personnummer som orsakade min fråga. Jag har tagit det mera som ett exempel på vad jag menar.

Vi har från folkpartiets sida på olika sätt velat visa att personnummer måste kunna användas på ett betydligt restriktivare sätt än vad som i dag sker. Utan tvivel är kravet på personnummer många gånger inte motiverat, men ställs ändå av slentrian eller kanske obetänksamhet. Fler och fler människor känner också olust inför att det har blivit så.

Om myndigheterna och andra slutar med att begära personnummer i tid och otid, blir det förmodligen lättare att få förståelse för kravet de gånger personnumren verkligen behövs. Jag tror alltså inte att man kan eller ens bör helt släppa kravet på personnummer. Det skulle avsevärt försvåra framför allt samhällets service och information. Vi måste i stället bli mera uppmärksamma på olägenheterna. Ett steg i den riktningen är att slopa detta krav där det inte fyller någon väsentlig uppgift.

Nr 109

Tisdagen den
27 mars 1984

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om slopande av
personnummer vid
ansökan om
energisparlån*

Tisdagen den
27 mars 1984

*Om slopande av
personnummer vid
ansökan om
energiparlån*

Även om just denna blankett snart har gjort sitt är jag övertygad om att det finns många liknande blanketter. Bostadsministern säger nu att det säkert har funnits praktiska skäl till att begära personnummer på blanketten. Jag är inte alldeles övertygad om det. Här gäller det fastigheten, och samtliga uppgifter om fastigheten skall uppges, och jag tror att de uppgifter som behövs finns där. Jag tror också att man klarar en smidig låneadministration. Det handlar dessutom inte enbart om lån utan också om bidrag, och då finns inte heller det här motivet.

Anf. 47 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag vill gärna framhålla att regeringen har förståelse för att många människor kan känna oro inför en alltför omfattande användning av personnummer i olika sammanhang. Som chefen för justitiedepartementet redovisade här i går kommer regeringen att ge en särskild kommitté i uppdrag att närmare kartlägga i vilken omfattning personnummer används. Utredningen skall bl. a. analysera vilka risker för den personliga integriteten som är förenade med att sådana nummer används i alltför stor omfattning.

Anf. 48 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Det är en mycket välmotiverad översyn som regeringen kommer att göra. Jag hoppas bara att det inte skall leda till att man väntar med att se över frågor som kan ses över nu, alltså innan denna kommitté har gjort sitt arbete. Det finns fall där man redan nu borde kunna vidta åtgärder.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1983/84:148 till justitieutskottet

1983/84:151 till finansutskottet

1983/84:161 till skatteutskottet

16 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkanden 1983/84:27–30

17 § Anf. 49 TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas skatteutskottets betänkanden 29, 30 och 28 i nu angiven ordning främst bland två gånger bordlagda ärenden.

18 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1983/84:136 Förslag till ändringar i arrendelagstiftningen

1983/84:157 Strukturförändringar inom specialstålindustrin, m. m.

1983/84:163 Ändring i lagen (1961:372) om bensinskatt

1983/84:168 Exportfrämjande verksamhet

19 § Anmäldes och bordlades

Motion

1983/84:2656 av *Sten Sture Paterson*

Godkännande av 1983 års internationella avtal om tropiskt timmer (prop. 1983/84:121)

Nr 109

Tisdagen den

27 mars 1984

*Meddelande om
interpellation*

20 § Anmäldes och bordlades

Socialutskottets betänkanden

1983/84:16 Anslag till bidragsförskott m. m. (prop. 1983/84:100 delvis)

1983/84:17 Utbetalning av barnbidrag m. m.

1983/84:18 Anslag m. m. till Socialdepartementet m. m. och till Omsorg om barn och ungdom (prop. 1983/84:100 delvis)

21 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 27 mars

1983/84:137 av *Jens Eriksson* (m) till utrikesministern om åtgärder mot skadeverkningarna av dumpad senapsgas:

Efter andra världskriget dumpades stora mängder senapsgas i Östersjön. Det var västmakterna som efter kriget på detta sätt gjorde sig av med tyskt kemiskt krigsmaterial.

Det uppstod därigenom områden där fiske inte kunde bedrivas på grund av faran att få senapsgas i redskapen. När behållarna nu börjar rosta och förstöras ökar risken för att bli skadad om behållare innehållande senapsgas fastnar i trålen.

Samtidigt kan man konstatera att behållarna genom undervattensströmmar sprids över större områden och faran att människor kommer till skada ökar. Det senaste olycksfallet, som träffat färöiska fiskare, ger belägg härför och visar samtidigt hur farlig senapsgasen är.

I Danmark utbildar man nu fiskarna för att kunna undvika skador i samband med dessa ovälkomna fångster. Helt klart behövs också en sådan verksamhet i Sverige, då man kan befara att senapsgasen sprids ytterligare.

Men det vore också önskvärt att samtliga länder runt Östersjön som berörs tog upp frågan och diskuterade hur man skall komma till rätta med problemen och minska skaderisken. Att det är ansvarslöst att dumpa kemiska stridsmedel där fiske pågår är odiskutabelt, men troligen anade man inte följderna. Ett visst mått av ansvar torde i varje fall vila på dem som utfört dumpningen och som nu kan komma att kosta fiskare lidande och kanske rent av liv.

I anledning av det som inträffat anhåller jag att till utrikesministern få ställa följande fråga.

Avser utrikesministern att ta initiativ till kontakter med berörda länder runt Östersjön för att gemensamt med dem arbeta för att begränsa skadeverkningarna av den dumpade senapsgasen?

22 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 26 mars

1983/84:457 av *Lars Ernestam* (fp) till jordbruksministern om planerad skogsavverkning i fågelskyddsområdet Sjaunja:

Enligt uppgifter i pressen har domänverket påbörjat ett större vägbygge in i fågelskyddsområdet Sjaunja i Norrbotten i avsikt att göra omfattande avverkningar där. Om detta område skriver naturvårdsverket följande: "Sjaunjaområdet är sedan länge känt som ett av landets mest värdefulla våtmarks- och faunaområden. Det innehåller också mycket stor urskogsareal. Områdets storlek, variation av natur- och skogstyper, orördhet samt dokumenterade höga värden för urskogsgynnad hotad fauna ger högsta värde (klass 1)."

Jag vill därför fråga statsrådet:

Är statsrådet beredd att förhindra domänverkets planerade avverkning i fågelskyddsområdet Sjaunja, t. ex. genom att göra området till nationalpark?

den 27 mars

1983/84:458 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till justitieministern om företagens bevakningsorganisation:

Många, framför allt större, företag sköter själva den interna bevakningen. Mindre företag brukar överlåta denna bevakning till auktoriserade bevakningsföretag.

Om ett företag med egen bevakningsorganisation bestämmer sig för att ombilda en avdelning inom företagets geografiska område till ett helägt dotterbolag, får inte detta bevakas av moderbolagets bevakningsorganisation, utan ett auktoriserat bevakningsföretag måste anlitas.

Trots att det helägda dotterbolaget till alla delar finns kvar innanför "grindarna", måste moderbolaget söka auktorisation för sin bevakningsorganisation, om denna skall bevaka även dotterbolaget.

Är justitieministern beredd att vidta förändringar i gällande lagstiftning så att moderbolagets bevakningsorganisation kan bevaka dotterbolag, utan att auktorisation behöver medges, i de fall där dotterbolagets lokaler ligger inom moderbolagets eget område?

1983/84:459 av *Bengt Wittbom* (m) till arbetsmarknadsministern om studieledighetslagarnas utformning:

Nr 109

Tisdagen den
27 mars 1984

Studieledighetslagarna vållar fortgående problem för många arbetsgivare. För småföretagen är det ofta omöjligt att kortsiktigt ersätta de bortfall som ledighet för studier orsakar. En faktor som gör nuvarande regler mer besvärliga än nödvändigt är det begränsade inflytande över studieledighetens förläggning som tillkommer arbetsgivaren.

*Meddelande om
frågor*

Men också på större företag kan ledighet för studier försaka störningar, särskilt när den berör nyckelpersoner i företagets organisationer. På senare tid har ytterligare osäkerhetsmoment börjat uppträda på grund av att antalet s. k. villkorade ledighetsansökningar ökat. Det finns flera exempel på att nyanställda bara några dagar efter anställningen begärt ledighet för långvariga studier men där de ej hunnit få besked huruvida deras ansökningar till utbildningsanstalterna beviljats eller ej. Företagen måste dock, trots den ovissa situationen, enligt gällande lagstiftning, lämna besked huruvida den anställda beviljas ledighet eller ej. Denna situation skapar stora svårigheter för såväl anställda som arbetsgivare.

Vilka åtgärder avser arbetsmarknadsministern att vidta för att undanröja de problem som den nuvarande utformningen av studieledighetslagarna medför?

1983/84:460 av *Åke Gustavsson* (s) till utbildningsministern om planerade nedskärningar vid de mindre högskolorna:

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) förbereder drastiska nedskärningar av de mindre högskolorna. Detta rimmar illa med de uttalanden som utbildningsministern gjorde i 1983 års budgetproposition. Där underströks hur viktiga de mindre högskolorna är i den regionala utvecklingen, liksom deras betydelse för inte minst små och medelstora företag.

Det är nödvändigt att göra besparingar. Däremot är det förvånansvärt att de besparingar som UHÄ vill göra är ensidigt inriktade mot de mindre högskolorna.

Därför ber jag att till utbildningsministern få framställa följande frågor:

1. Vidhåller utbildningsministern uppfattningen om de mindre högskolornas stora betydelse för den regionala utvecklingen?
2. Om så är fallet, vill statsrådet medverka till att UHÄ:s ensidigt inriktade besparingsförslag ej kommer till stånd?

23 § Kammaren åtskildes kl. 16.32.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON